

SUUNVUORO

Fennistit ovat ottaneet aloitteen käsiinsä keskustelussa suomen kielen asemasta Suomessa, kuten kävi ilmi Kotikielen Seuran huhtikuuisessa teemapäivässä. Sen aiheena oli suomen kielen tulevaisuus, ja puhujina olivat suomen kielen toimintaohjelmaa valmistelevan työryhmän jäsenet. Teemapäivässä kuultiin myös heitä, joiden harteille tulevaisuus lopulta lankeaa: suomen kielen opiskelijat loivat katsauksia esimerkiksi luonnonsuojelun ja kielensuojelun yllättäviin yhteyksiin.

Toimintaohjelma on kielipoliittinen ohjelma, joka sisältää laajan selvityksen suomen kielen asemasta. Ohjelmalla pyritään vahvistamaan muun muassa viranomaisten, EU-organisaatioiden ja akateemisen maailman suomen kielen käyttöä. Vastaavanlaisia toimintaohjelmia on tehty muissa pohjoismaissa ja Baltian maissa. Eri maiden toimenpideohjelmia yhdistää yhteinen huolenaihe eli englannin ylivoima: myös teemapäivän keskustelu kääntyi toistuvasti englannin kielen asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Teemapäivän puhujien viesti oli selvä. Paradoksaalisti suomen kieli on nyt Euroopan yhteisön virallisena kielenä kukoistavimmillaan, mutta samalla tummat pilvet ovat jo kerääntyneet taivaalle — tai kuten teemapäivässä todettiin: suomen kieli on jääkarhu, jonka elinympäristö huolestuttavasti lämpenee. Esimerkiksi tieteen kielenä suomi on jo menettänyt asemiaan, kun valtaosa väitöskirjoista ja muusta tieteellisestä perustutkimuksesta julkaistaan suoraan englanniksi. Samoin suurten yhtiöiden työkieli on muuttumassa englanniksi myös Suomessa. Internetin maailma — nuorten maailma ylipäättään — on kovin englanninkielinen.

Suomen kielen toimintaohjelman valmisteluun osallistuvat Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja suomen kielen lautakunta sekä Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. Toimintaohjelma valmistuu tämän vuoden loppuun mennessä, ja sen pohjalta kutsumme jatkamaan keskustelua myös Virittäjässä. Tarpeen olisivat erityisesti uudet ideat ja hyvät esimerkit toimivasta monikielisydestä.

Seuran teemapäivässä puheeksi nousi myös kysymys kielen pohjimmaisesta luonteesta. Onko kieli vain väline, keino tiedon siirtelyyn? Kielentutkijoina meillä on velvollisuus tuoda esiin myös kielen asema ajattelun ja identiteetin perustana. Kieli on myös maailmassa olemisen tapa. Kieliyhteisön äidinkielen arvon korostaminen ei ole nurkkapatriotismia eikä vastakkain asettumista monikielisuuden ja kansainvälisyyden kanssa.

Suomen kielen käyttöalojen moninaisuus tulee esiin myös Virittäjän tämän numeron kirjoituksissa. Professori Ritva Laury kiteyttää virkaanastujaisesityksessään sen, miten tieteen kielellä ei ole pelkästään symbolista arvoa, vaan se on kielen elinvoimaisuuden kannalta jopa ratkaiseva asia. Kaarina Pitkäsen väitöksenalkajaisesityelmä valottaa suomen tietä tieteen kieleksi ja Elias Lönnrotin osuutta tuossa prosessissa. Kirja-arvioissa esitellään kirjoittamista ja sen opettamista käsitteleviä teoksia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran suurteosta suomenkirjallisuuden historiasta voi lukea myös kirjoitetun suomen kehityskertomuksena. — Suomen kielen tulevaisuudennäkymät mielessään Virittäjän artikkeliosastoa alkaa katsoa toisin silmin: uusinta tieteellistä tietoa suomen kielellä kirjoitettuna! Fennisteinä meillä on tietysti aivan erityinen asema akateemisen suomen käyttäjinä. Taitaa olla myös velvollisuutemme pitää asiasta meteliä.

MINNA JAAKOLA